

تأثیر عوامل زیرساختی و مدیریتی بر توسعه مشارکت ورزشی در دانشگاه‌های

دولتی ایران

فریدون منافی^۱، رحیم رضانی‌نژاد^۲، حمیدرضا گوهر رستمی^۳، محمد پورکیانی^۴

۱- دکتری مدیریت ورزشی، دانشگاه گیلان*

۲- استاد مدیریت ورزشی، دانشگاه گیلان

۳- استادیار مدیریت ورزشی، دانشگاه گیلان

۴- استادیار مدیریت ورزشی، دانشگاه شهید بهشتی

تاریخ دریافت: ۹۴/۴/۱

تاریخ پذیرش: ۹۴/۶/۱۱

چکیده

هدف از این پژوهش بررسی تأثیر عامل زیرساخت و مدیریت بر توسعه مشارکت ورزشی دانشجویان دانشگاه‌های دولتی کشور بود. روش تحقیق از نوع توصیفی - پیمایشی است و جامعه آماری شامل تمام متخصصان حوزه ورزش دانشگاه‌ها (مدیران، مربیان، استادان تربیت بدنی و...) بودند. نمونه آماری بر اساس کفایت آماری لازم برای مدل‌سازی ($n > 150$) به صورت هدفمند انتخاب و در مورد آنها نظرخواهی شد ($n = 328$). ابزار پژوهش، پرسش‌نامه محقق‌ساخته‌ای مشتمل بر ۶۳ گویه بود که بر اساس مطالعه کتابخانه‌ای و مصاحبه اکتشافی نیمه‌هدایت‌شده تنظیم گردید و سه عامل زیرساخت توسعه (چهار بُعد)، مدیریت (چهار بُعد) و مشارکت (سه بُعد) را در بر می‌گرفت. پس از تأیید روایی محتوایی ابزار توسط متخصصان، ضریب پایایی ($0.96 = \alpha$) نیز از طریق تحلیل عاملی (روایی سازه) تأیید شد و داده‌ها با آزمون فریدمن و معادلات ساختاری در سطح $P \leq 0.05$ تحلیل شدند. نتایج نشان داد که برای توسعه مشارکت ورزشی دانشجویان، اهمیت عامل مدیریت توسعه (0.49 ± 0.01) بیشتر از عامل زیرساخت توسعه (0.51 ± 0.03) است. تحلیل عاملی تأییدی نیز نشان داد که سازه پژوهش، برازش مطلوبی دارد. ضمناً بر اساس مدل معادلات ساختاری، عامل مدیریت توسعه با ضریب 0.33 بر مشارکت ورزشی و با ضریب 0.99 بر توسعه زیرساخت‌ها و زیرساخت توسعه نیز با ضریب 0.69 بر مشارکت ورزشی تأثیر مستقیم و معنی‌داری داشتند. به نظر می‌رسد مدیریت ورزش دانشگاهی، مقدم بر بسترسازی سخت‌افزاری و نرم‌افزاری، با مداخله مدیریتی مناسب می‌تواند سبب مشارکت ورزشی دانشجویان شود.

واژگان کلیدی: توسعه ورزش، ورزش دانشگاهی، زیرساخت توسعه، مدیریت توسعه،

مشارکت ورزشی.

Email: manafi_f_2006@yahoo.com

*نویسنده مسئول:

مقدمه

نظام آموزش عالی بخش بزرگی از نهاد تعلیم و تربیت محسوب می‌شود و با توجه به اهمیت و کارکردهای توسعه فرهنگ ورزش در جامعه، توسعه ورزش دانشگاهی اهمیت اجتماعی بالایی دارد (۱). ورزش دانشگاهی در تأمین سلامت جسمی و روانی دانشجویان بسیار مؤثر است (۲) و اهداف اصلی آن، فراهم آوردن زمینه‌های لازم و فرصت‌های مناسب برای قشر فراگیر دانشجویی، به منظور دستیابی به فضای تفریحی و رقابتی سالم است؛ از این‌رو، در بین دانشجویان از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است و توجه خاصی بدان می‌شود (۳). علاوه بر این، از آنجا که دانشگاه‌ها وظیفه تأمین و تربیت نیروی انسانی متخصص، ماهر و سالم را دارند، ورزش دانشگاهی می‌تواند نقش مهمی در برنامه‌های مدیریت منابع انسانی داشته باشد (۴). از منظر دیگر نیز باید گفت که توسعه ورزش دانشگاهی می‌تواند پشتوانه‌ای غنی برای توسعه ورزش کشور باشد. بنابراین می‌توان گفت توسعه ورزش دانشگاهی، هم جزو اهداف اصلی وزارت ورزش و هم وزارت علوم است.

توسعه ورزش نیازمند توجه به ابعاد زیادی است. در سطح کلان و خرد، عوامل زیادی بر اشاعه و ترویج ورزش تأثیر دارند. توسعه ورزش را مشتمل بر ساختارها، سیستم‌ها، فرصت‌ها و فرایندهایی می‌دانند که افراد را قادر می‌سازد در ورزش و تفریحات شرکت کنند و عملکرد خود را تا سطح دلخواه ارتقا دهند (۵). ورزش دانشگاهی مانند دیگر بخش‌های ورزش پرورشی و همگانی، نیازمند توسعه است. ساختار ورزش دانشگاهی مشابه ساختار کلی نظام ورزش است و ابعاد آموزشی (واحد تربیت بدنی عمومی و ...)، همگانی (فوق برنامه و ...) و قهرمانی (المپیادهای ورزشی و ...) دارد. محورهای مختلفی مانند منابع مالی، نیروی انسانی، مشارکت، تأسیسات و تجهیزات، برای توسعه ورزش دانشگاهی در نظر گرفته شده است. گزارش‌های توسعه ورزش، از پایین‌بودن شاخص‌های توسعه‌یافتگی در ورزش پرورشی حکایت دارند (۶).

حرکت در مسیر توسعه، از طریق برنامه‌ریزی صحیح و در اختیار داشتن منابع مالی و امکانات و نیز در سایه ایجاد ساختار سازمانی منظم و متناسب و بهره‌گیری از نیروهای متخصص و مجرب، امکان‌پذیر است (۷). امروزه نقش مدیریت در برنامه‌ریزی رشد سازمان‌ها انکارناپذیر است و عامل عمده‌ای در استفاده از منابع انسانی و منابع مالی به حساب می‌آید. کمیت، کیفیت و توزیع این منابع، تأثیر مستقیمی بر رشد یا افت ورزش دارد. علاوه بر تدوین سیاست و برنامه‌ریزی مدون برای ورزش دانشگاه‌ها، تأمین منابع انسانی و ایجاد امکانات و زیرساخت‌های ورزشی، تأمین منابع مالی و کنترل هزینه‌ها الزامی است. هر سازمان ورزشی زمانی می‌تواند به اهداف خود به نحو مؤثر دست یابد که از منابع موجود خود و یا منابع

قابل دسترس به خوبی بهره گیرد. این منابع شامل مدیریت، کارکنان و نیز منابعی همچون فضا، تسهیلات، امکانات و بودجه هستند و ارزش خود را زمانی نشان می‌دهند که نیروی انسانی به عنوان یک منبع اصلی بتواند راحت و مناسب از آنها استفاده کند و بهره کافی را از آنها ببرد (۸). توسعه زیرساخت‌ها مانند تأسیسات و تجهیزات ورزشی را می‌توان به عنوان محور دیگر توسعه ورزش در نظر گرفت که به مدیریت امکان می‌دهد با توسعه مشارکت ورزشی دانشجویان و کارکنان، برنامه‌ها و فرایندهای کافی را برای فعالیت ورزشی طراحی کند. بر اساس ماده ۱۷ برنامه چهارم توسعه، وزارت علوم، تحقیقات و فناوری موظف است اماکن و فضاهای ورزشی سرپوشیده (با اولویت دختران) و روباز را توسعه دهد، بر ساعات درس تربیت بدنی بیفزاید، باشگاه‌های ورزشی ایجاد کند و تربیت نیروهای انسانی مورد نیاز بخش تربیت بدنی را حسب مورد در اولویت قرار دهد (۹).

مهم‌ترین سازمان ورزش بین دانشگاهی در جهان، فدراسیون بین‌المللی ورزش دانشگاهی یا فیزو^۱ است که در سال ۱۹۴۹ تأسیس شده است. از رسالت‌های اصلی آن، ارتقای ارزش‌های ورزشی به معنای تشویق روحیه دوستی، برادری، بازی عادلانه، پشتکار، همکاری و تلاش در میان دانشجویانی است که روزی مسئولیت‌های مهمی مانند موقعیت‌های کلیدی در سیاست، اقتصاد، فرهنگ و صنعت را بر عهده خواهند گرفت. فیزو با سوگیری بین‌المللی‌اش برای ایجاد هماهنگی بین تعالی تحصیلی و ورزش در سطح بالا و یا مسابقات ورزش‌های تفریحی، جامعه دانشگاهی را در مفهومی گسترده‌تر یکجا گرد هم می‌آورد. این فلسفه به‌طور ضروری ایجاب می‌کند که فیزو بدون توجه به منع مالی، از حمایت فنی از جانب شرکای سازمانی، دانشگاهی، مالی و مطبوعاتی خود، نه تنها بین‌المللی، بلکه مستقل و آزاد باشد. از عمده اهداف فیزو می‌توان به گسترش شهرت، توسعه فدراسیون‌های ملی ورزش دانشجویی موجود در کشورهای مختلف و حمایت از آنها در رابطه‌شان با یکدیگر، راه‌اندازی کمیون مطالعات در راستای تقویت روابط موجود بین دانشگاه‌ها و حرکت‌های ورزشی دانشجویان اشاره کرد (۱۰).

با توجه به نقش مؤثری که ورزش و تربیت بدنی در رشد ابعاد جسمانی و روانی دانشجویان دارد، می‌تواند ابزار مؤثری در آموزش و تربیت دانشجویان باشد. اداره کل تربیت بدنی و ورزش وزارت علوم به عنوان یکی از اداره کل‌های معاونت امور دانشجویان داخل آن سازمان محسوب می‌شود که سیاست‌گذاری، برنامه‌ریزی، سازمان‌دهی و نهایتاً نظارت بر فعالیت‌های ورزشی دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی کشور را بر عهده دارد. ضمناً این اداره کل، معاونت‌هایی همچون ورزش بانوان، معاونت طرح و توسعه و معاونت فنی و مسابقات با واحدهای تحت

پوشش خود دارد. فدراسیون ملی ورزش‌های دانشگاهی در تیرماه سال ۱۳۸۴ رسماً آغاز به کار کرد و اساسنامه آن به تصویب مجلس شورای اسلامی و هیئت وزیران رسید. فدراسیون ملی ورزش دانشگاهی به عنوان تنها فدراسیون ورزش دانشگاهی و نماینده فیزو در ایران، توسعه ورزش دانشگاهی در ابعاد داخلی و جهانی را در دستور کار دارد. برنامه‌ریزی فعالیت‌های ورزشی در دانشگاه‌ها از طریق اداره تربیت بدنی و فوق‌برنامه هر دانشگاه انجام می‌شود. این ادارات از نظر ساختار سازمانی در بیشتر دانشگاه‌ها زیر نظر معاونت دانشجویی و فرهنگی فعالیت می‌کنند و در بعضی دانشگاه‌ها با توجه به ساختار آنها (بزرگی و کوچکی دانشگاه) در قالب اداره کل هستند (۲، ۱۰).

گسترش شتابان دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی طی سال‌های اخیر و متعاقب آن رشد روزافزون جمعیت دانشجویی و همچنین ورود رشته‌های جدید ورزشی به صحنه ورزش ملی و دانشگاهی و اشتیاق و استقبال دانشجویان برای شرکت در رقابت‌های ورزشی، و همچنین ضعف ساختاری ادارات تربیت بدنی و کمبود امکانات و فضاهای ورزشی دانشگاه‌ها در برگزاری مسابقات قهرمانی نیز از طرف دیگر، امکان ادامه روند گذشته (برگزاری مسابقات قهرمانی به صورت متمرکز) را با مشکل اساسی مواجه کرده است. از این‌رو، سازمان‌های ورزش دانشگاهی کشور باید بر آن باشند تا متناسب با شرایط و مقتضیات جدید و با بهره‌گیری از تجارب و نظریات متخصصان ورزش، به‌ویژه در حوزه ورزش دانشگاهی، الگوهای جدیدی برای برگزاری رویدادهای ورزشی، طراحی و اجرا کنند (۳، ۱۰).

بررسی آمار و گزارش‌های توسعه ورزش دانشگاهی، روند طی‌شده مربوط به توسعه رویدادها و تیم‌های شرکت‌کننده یا اعزامی به مسابقات بین‌المللی تا سال ۱۳۹۰ نشان می‌دهد که تقریباً روند یکنواختی در توسعه این مؤلفه در کشور وجود داشته است. بر خلاف تعداد رویدادهای ورزشی و تیم‌های شرکت‌کننده، تعداد تیم‌های اعزامی به مسابقات خارجی، روند افزایشی تدریجی داشته است. وضعیت بخش توسعه منابع و امکانات از نظر مؤلفه‌های وضعیت توسعه انجمن‌های ورزشی و فضای ورزشی در دانشگاه‌ها از سال ۱۳۸۳ تا پایان سال ۱۳۹۰ نشان می‌دهد که توسعه این دو مؤلفه در ورزش دانشگاهی، روند صعودی تقریباً یکنواختی داشته است و جهش قابل‌ملاحظه‌ای به چشم نمی‌خورد. توسعه تعداد کلاس‌های داوری برگزارشده در دانشگاه‌ها از سال ۱۳۷۲ تا ۱۳۸۹ نشان می‌دهد روند طی‌شده در سال‌های ۷۶ و ۸۶ جهش قابل‌ملاحظه‌ای داشته است. بر اساس گزارش‌ها روند شرکت دانشجویان دختر و پسر در مسابقات ورزشی قهرمانی سراسری دانشگاه‌ها از سال ۱۳۸۴ تا ۱۳۸۷، در سال‌های زوج حدود سه درصد و در سال‌های فرد حدود شش درصد رشد داشته است. روند توسعه ورزش نیروی

انسانی تحت پوشش ورزش همگانی از سال ۸۴ تا سال ۸۸ سالانه شش درصد رشد داشته است (۱۰).

ورزش دانشگاهی همواره از جنبه‌های مختلفی مطالعه و بررسی شده است؛ اما در داخل کشور هنوز به عنوان یک حوزه مطالعاتی به پویایی لازم نرسیده است. در مطالعات داخلی، موضوعاتی مانند وضعیت اوقات فراغت دانشجویان (۱۱-۱۲)، انگیزه‌ها، علایق و موانع فعالیت ورزشی دانشجویان (۱۳)، وضعیت فوق برنامه و ورزش همگانی دانشجویان (۱۴-۱۵) و امکانات و فضاهای ورزشی (۱۶) بررسی شده است؛ برخی محققان نیز برنامه‌ها و فرایندهای ورزش دانشگاهی را بررسی کرده‌اند که در آنها کمبود امکانات و زیرساخت فضاهای ورزشی، کمبود نیروهای متعهد و متخصص، ضعف منابع مالی، ضعف آموزش و تحقیقات و ضعف ساختاری، از عوامل بازدارنده توسعه ورزش دانشگاهی کشور معرفی شده است (۱۷، ۱۸، ۱۹، ۲۰، ۲۱، ۲۲). بررسی مطالعات حوزه ورزش دانشگاهی در کشور نشان می‌دهد که بیشتر تحقیقات بر تحلیل راهبردی، ارزیابی المپیادها و طراحی الگوی نظارت، ارزیابی برنامه‌های تربیت بدنی و ورزش دانشگاه‌ها متمرکز بوده‌اند و به‌طور اختصاصی به شناسایی سازه نظری توسعه ورزش دانشگاهی کشور پرداخته‌اند؛ هرچند پژوهش‌های زیادی توسعه ورزش در سطح کشوری و استانی را بررسی کرده‌اند (۲۳).

در پژوهش‌های خارج از کشور نیز مطالعاتی نسبتاً مشابه صورت گرفته است (۵، ۲۴، ۲۵). با اینکه وضعیت ورزش دانشجویی کشورهای بسیاری از نظر ساختار و غیره، قابل مقایسه با ایران نیست، با وجود این، بر اساس مراجعه به منابع مختلف و مطالعه آنها، جدول مقایسه اهداف و گزارش‌های ورزش پرورشی ایران و برخی کشورها ایجاد شد. بر اساس آمار سال‌های ۱۹۹۰ تا ۲۰۰۰ رویکرد کشورهای مختلف در توسعه ورزش دانشگاهی به این صورت بوده است: ژاپن: توسعه امکانات و رقابت و کمک مالی به ورزش دانشگاه؛ آمریکا: توسعه مبتنی بر دانش و مهارت زندگی؛ انگلیس: رویکرد و غنی‌سازی رفتاری ورزش دانشجویان؛ چین: تأکید بر آموختن ورزش و مهارت‌های کاربردی آن.

جدول ۱- مطالعه تطبیقی شاخص‌های توسعه ورزش دانشگاهی ایران و کشورهای منتخب

کشور:	ترکیه		ژاپن		آمریکا		ایران		محور توسعه: دوره:
	اهداف	گزارش	اهداف	گزارش	اهداف	گزارش	اهداف	گزارش	
قبل از ۲۰۰۳	+	+	*	+	+	+	+	-	رویکرد ارزشی و علمی
	+	-	+	+	*	+	+	-	
قبل از ۲۰۰۳	+	-	+	+	+	+	+	+	مدیریت و تشکیلات
	*	+	*	+	*	+	+	-	
قبل از ۲۰۰۳	+	-	+	+	*	+	+	-	منابع و امکانات
	*	+	+	+	+	+	*	+	
قبل از ۲۰۰۳	+	+	+	+	+	+	+	-	بخش آموزشی (تربیت بدنی عمومی)
	+	+	+	+	*	+	+	+	
قبل از ۲۰۰۳	+	+	*	+	+	+	+	-	بخش همگانی و تفریحی
	+	+	+	+	+	+	*	+	
قبل از ۲۰۰۳	+	-	+	+	+	+	+	-	بخش رقابتی و فهرمانی
	*	+	+	+	+	+	+	+	

➤ در بخش اهداف: علامت * و + به ترتیب به معنی تأکید ویژه و تأکید نسبی هستند. در بخش گزارش: علامت + و ° به ترتیب به معنی مطلوب و نامطلوب بودن نسبی هستند.

➤ ارزیابی انجام شده بر اساس ارزیابی صورت گرفته در خود اسناد مطالعه شده است. اطلاعات از منابع مختلف (مطالعات تطبیقی و تفصیلی ورزش کشور، فیزو، انجمن ملی ورزش دانشگاهی آمریکا و...) گردآوری و جمع‌بندی شده‌اند.

بررسی مطالعات و گزارش‌های جدول ۱، نشان می‌دهد در حال حاضر ورزش دانشگاه‌ها در ایران با مشکلات زیادی در زمینه امکانات، برنامه‌ریزی و رویدادها مواجه است. شاید به همین دلیل علی‌رغم تلاش مستمر مدیران در بهینه‌سازی برنامه‌های ورزشی دانشگاهی، تا کنون نتایج چندان مطلوبی حاصل نشده است. با عنایت به اهمیت فعالیت‌های ورزشی در ثمربخش‌تر کردن

و غنی‌سازی اوقات فراغت دانشجویان، تأمین تندرستی و ایجاد روحیه نشاط و شادابی در آنها و همچنین افزایش چشمگیر کمی و کیفی دانشجویان و نیاز آنها به فضاهای ورزشی مناسب برای فعالیتهای آموزشی و فوق‌برنامه از یک طرف و گسترش دانشگاه‌ها در برنامه‌های اول تا پنجم توسعه از طرف دیگر، اهمیت و لزوم پرداختن به عوامل مؤثر بر توسعه ورزش دانشگاهی و انجام مطالعات تخصصی در این زمینه را بیش از پیش آشکار می‌کند. در این میان، شناسایی نقش عوامل ساختاری (زیرساخت، مدیریت و مشارکت) از اهمیت بیشتری برخوردار است، زیرا همگانی‌کردن ورزش در بین دانشجویان، به میزان زیادی به توسعه امکانات و زیرساخت‌ها، مدیریت و تشکیلات، رویدادها و مشارکت ورزشی دانشگاه‌ها بستگی دارد (۲۶). علاوه بر این، مطالعات حمیدی و همکاران (۱۳۹۰)، در تحلیل راهبردی ورزش دانشجویی نشان داد که ورزش دانشجویی در ساختار ستادی دچار ضعف است و نیاز به بازطراحی دارد. بنابراین، برای تدوین اصولی و ساختارسازی منطقی، به مطالعات تخصصی و مدل‌محور نیاز داریم. نظریه‌ها و مدل‌های مربوط به مطالعه راهبردی ورزش، عمدتاً ناظر به نظریه‌های توسعه تربیت بدنی و ورزش منطقه‌ای، ملی و فراملی است و در زمینه‌های تخصصی مانند ورزش دانشگاهی، کمتر مدل‌سازی شده است. بنابراین، ارائه الگوی ساختاری و نظری مناسب در این زمینه می‌تواند کمک مناسبی به هدفمندی برنامه‌ریزی کند. با توجه به توسعه و گسترش تعداد دانشگاه‌ها در سطح کشور و گستردگی ابعاد جغرافیایی و منطقه‌ای کشور از یک سو و رشد قابل توجه پذیرش دانشجو در سال‌های اخیر از سوی دیگر، تدوین مدل توسعه ساختاری ورزش دانشگاهی بر اساس نیازهای ساختاری ضروری است. از این رو، هدف از پژوهش حاضر، اثربندی بین ابعاد زیرساخت، مدیریت و مشارکت در توسعه ورزش دانشگاه‌های دولتی کشور است.

روش‌شناسی

پژوهش حاضر از نوع توصیفی و همبستگی و از نظر هدف، از نوع کاربردی است که به شکل میدانی انجام گرفته است. مدیران و کارشناسان خبره و اعضای هیئت علمی مطلع دانشگاه‌های دولتی‌ای که تحت پوشش وزارت علوم تحقیقات و فناوری هستند، جامعه آماری این پژوهش را تشکیل داده‌اند. از این میان، ۳۲۸ نفر (تعداد کافی برای مدل‌سازی معادلات ساختاری و فرضیه‌آزمایی) به شکل هدفمند (بر مبنای تخصص و تجربه) به عنوان نمونه آماری تحقیق انتخاب شدند و از ایشان نظرخواهی شد. ابزار پژوهش، یک پرسش‌نامه محقق‌ساخته در دو بخش «ویژگی‌های جمعیت‌شناختی» و «سؤالات تخصصی» بود. بخش اول شامل پنج سؤال جمعیت‌شناختی بود و بخش دوم را عامل‌ها، مؤلفه‌ها و گویه‌های توسعه ورزش تشکیل می‌داد

که در سه سطح زیرساخت توسعه، مدیریت توسعه و توسعه مشارکت ورزش دانشگاهی تنظیم شده بود. استخراج عامل‌ها، مؤلفه‌ها و گویه‌های اولیه، با بررسی مبانی و پیشینه از طریق مطالعه اسناد، کتاب‌ها و مقالات، شامل منابع داخلی و خارجی متغیرها و شاخص‌های مربوط به توسعه ورزش در دانشگاه‌ها شناسایی و انتخاب شد. برای بررسی متغیرهای شناسایی شده و اکتشاف بیشتر در زمینه پژوهش، از مصاحبه نیمه‌هدایت شده برای نظرخواهی از متخصصان حوزه ورزش دانشگاهی استفاده شد. پرسشنامه اولیه در قالب ۱۳۵ سؤال ویرایش و آماده شد؛ سپس پرسشنامه در اختیار متخصصان رشته مدیریت ورزشی و کارشناسان مجرب و آگاه به ورزش دانشگاهی گذاشته شد تا مجدداً بررسی شود. پس از بررسی و اصلاحات لازم، در نهایت تأیید شد و پرسشنامه‌ای با تعداد ۱۲۲ گویه، با روش لیکرت و با ارزش‌گذاری پنج‌گزینه‌ای (بسیار کم، کم، تاحدی، زیاد، بسیار زیاد) تهیه گردید. برای بررسی روایی سازه از تحلیل عاملی تأییدی استفاده شد و برای تعیین پایایی (اعتماد و میزان همگونی درونی پرسشنامه‌ها) مرتبه اول، یک مطالعه مقدماتی (راهنما) بر روی سی نمونه از جامعه پژوهش، شامل مدیران و کارشناسان خبره بخش ورزش دانشگاه‌ها انجام گرفت و با استفاده از روش آماری آلفای کرونباخ، پایایی عامل‌ها و متغیرها به تأیید (۰/۹۶) رسید. سرانجام، پرسشنامه نهایی در اختیار چهارصد نفر از نمونه مورد مطالعه از ۷۸ دانشگاه قرار گرفت که از این بین، ۳۴۲ پرسشنامه (۸۵٪) جمع‌آوری شد. در این میان، چهارده پرسشنامه مخدوش بود و ۳۲۸ پرسشنامه کامل برای تحلیل داده‌ها وارد نرم‌افزار SPSS گردید.

برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از نرم‌افزار SPSS و برای مدل‌سازی معادلات ساختاری از نرم‌افزار آموس ۱۶ استفاده شد. از آزمون کلموگراف - اسمیرنوف برای بررسی طبیعی بودن توزیع داده‌های تحقیق، از آزمون آلفای کرونباخ برای اعتباریابی و پایایی پرسشنامه تحقیق و از روش مدل معادلات ساختاری (SEM^۱) برای آزمون مدل مفهومی و ترسیم مدل نهایی استفاده شد. بر اساس آزمون کالموگراف - اسمیرنوف بیشتر خرده‌مقیاس‌های پژوهش به ترتیب منابع مالی، منابع انسانی، برنامه‌ریزی علمی و پژوهشی (مدیریت توسعه)، امکانات، تجهیزات، فناوری، استاندارد و ارزیابی (زیرساخت توسعه)، پرورشی، همگانی، قهرمانی (توسعه مشارکت)، توزیع طبیعی نداشتند. در بررسی خطی بودن رابطه متغیرها و همگنی واریانس‌ها این نتیجه حاصل شد که واریانس‌ها خطی و همگن هستند.

جدول ۲- تعریف متغیرهای پژوهش

متغیر اصلی	متغیر	تعریف
زیرساخت (بستر سازی و ساختار)	امکانات و فضا	مکان‌های روباز و مسقف با کاربری ورزشی و برخوردار از ضوابط فنی لازم برای انجام فعالیت‌های ورزشی
	تجهیزات و ابزار	همهٔ ابزارها، دستگاه‌ها و تسهیلات ورزشی استاندارد مورد نیاز رشته‌های ورزشی مختلف
مدیریت (برنامه و منابع)	فناوری و سیستم	مجموعه‌ای از سخت‌افزارها، نرم‌افزارها و شبکه‌های اطلاعاتی و فنی در ساختار و تشکیلات ورزشی دانشگاه‌های کشور
	استاندارد و ارزیابی	اسناد توسعه‌ای بخشی و فرابخشی، نظام استاندارد منابع، نظام استاندارد برنامه و عملیات، کنترل و... (۶، ۲۶ و ۲۳)
مشارکت (رویدادها و فعالیت‌ها)	سیاست‌گذاری، طرح‌ریزی و شاخص‌سازی اهداف، تدوین شرح وظایف روشن و... در مدیریت ورزش دانشگاه‌ها	برنامه‌ریزی
	منابع انسانی	کمیت (تعداد) و کیفیت (تحصیلات، تخصص، تجربه و...) همهٔ نیروهای انسانی درگیر با ورزش دانشگاهی
مشارکت (رویدادها و فعالیت‌ها)	منابع مالی	اختصاص بودجه، حمایت مالی سازمان‌ها، درآمدزایی، سرمایه‌گذاری بخش خصوصی و... در ورزش دانشگاه‌ها
	علمی و پژوهشی	انجام ارزیابی و پویا در زمینه‌های فنی، مدیریتی، مشارکتی ورزشی و... مربوط به حوزهٔ ورزش دانشگاه‌ها (۲۳ و ۲۶)
مشارکت (رویدادها و فعالیت‌ها)	مشارکت	برنامه‌ها و رویدادهای آموزش‌محور مانند: واحد تربیت بدنی عمومی و ۲۱، کلاس‌های آموزشی، مربی‌گری، داوری و...
	مشارکت	برنامه‌ها و رویدادهای تفریح‌محور مانند: برگزاری جشنواره‌های ورزش همگانی، ورزش خوابگاهی، تفریحی و...
	مشارکت	برنامه‌ها و رویدادهای رقابت‌محور مانند: برگزاری المپیاد قهرمانی سراسری، مسابقات درون‌دانشگاهی و... (۱۰ و ۲۶)

(۹): اعداد داخل پرانتز مربوط شماره منابع مورد استفاده برای هر بخش هستند.

نتایج

وضعیت و مشخصات مربوط به نمونه آماری انتخاب‌شده و نظرخواهی‌شده از جامعه آماری در شکل ۱ آورده شده است. در این تحقیق، ۳۲۸ نفر شرکت داشتند که ۶۲/۵ درصد مرد و ۳۷/۵ درصد زن بودند. ۲۴ درصد از نمونه‌ها مدرک کارشناسی، ۵۲/۵ درصد کارشناسی ارشد و ۲۳/۵ درصد مدرک دکتری داشتند. میانگین سابقه کاری و سنی نمونه مورد مطالعه به ترتیب ۷/۸۴، ۳۷/۵۲ و ۷/۵۰ ع ۱۱/۵۳ بود (جدول ۳).

جدول ۳- توصیف مشخصات نمونه آماری پژوهش

تعداد	مردان		زنان		مجموع		
	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	
۲۰۵	۶۲/۵	۵۸/۵	۱۲۳	۳۷/۵	۳۲۸	۱۰۰	
ادارات تربیت بدنی دانشگاه‌ها	۱۲۰	۵۸/۵	۶۴	۵۲	۱۹۲	۵۶/۱	
فدراسیون ورزش دانشگاهی	۵	۱/۵	۳	۲/۴	۸	۲/۴	
اداره کل تربیت بدنی هیئت علمی تربیت بدنی	۹	۴/۴	۴	۳/۳	۱۳	۴	
مدرس تربیت بدنی	۳۴	۱۶/۶	۲۰	۱۶/۳	۵۴	۱۶/۵	
جمع	۲۰۵	۱۰۰	۱۲۳	۱۰۰	۳۲۸	۱۰۰	
کارشناسی	۴۸	۲۳/۴	۳۱	۲۵/۲	۷۹	۲۴	
کارشناسی ارشد	۱۰۰	۴۸/۸	۷۲	۵۸/۵	۱۷۲	۵۲/۵	
دکتری	۵۷	۲۷/۸	۲۰	۱۶/۳	۷۷	۲۳/۵	
جمع	۲۰۵	۱۰۰	۱۲۳	۱۰۰	۳۲۸	۱۰۰	
سابقه کار	تعداد	پایین‌ترین	بالاترین	دامنه تغییرات	میانگین	انحراف استاندارد	
مرد	۲۰۵	۲	۳۱	۳۰	۱۲/۳۱	۷/۹۴	سابقه کار
زن	۱۲۳	۲	۳۰	۲۹	۱۰/۲۴	۶/۵۳	
مجموع	۳۲۸	۲	۳۱	۳۰	۱۱/۵۳	۷/۵۰	
مرد	۲۰۵	۲۲	۶۷	۴۶	۳۸/۷۲	۸/۱۴	سن
زن	۱۲۳	۲۱	۵۸	۴۶	۳۵/۵۱	۶/۸۸	
مجموع	۳۲۸	۲۱	۶۷	۴۶	۳۷/۵۲	۷/۸۴	

مقایسه عوامل و ابعاد توسعه ورزش دانشگاهی نشان داد بین اولویت عوامل مؤثر در هر سه بخش زیرساخت توسعه، مدیریت توسعه و توسعه مشارکت، تفاوت معنی‌داری وجود دارد. در بخش زیرساخت توسعه، اهمیت ابعاد به ترتیب تجهیزات، امکانات، استاندارد و فناوری، در بخش مدیریت توسعه، اهمیت ابعاد به ترتیب برنامه‌ریزی، منابع مالی، منابع انسانی و علمی - پژوهشی، و در بخش توسعه مشارکت، اهمیت ابعاد به ترتیب مشارکت در ورزش همگانی، قهرمانی و آموزشی تعیین شد (جدول ۴).

جدول ۴- مقایسه ابعاد مربوط به عوامل توسعه ورزش دانشگاهی از طریق آزمون فریدمن

عوامل	ابعاد	میانگین	انحراف استاندارد	میانگین رتبه	آماره خی دو	درجه آزادی	معنی داری
زیرساخت توسعه	تجهیزات و ابزار	۴/۱۱۸۱	۰/۶۶۲۱۲	۳/۰۰	۱۷۹/۴۵۸	۳	۰/۰۰۱
	امکانات و فضا	۴/۰۵۹۵	۰/۶۰۵۱۷	۲/۹۰			
	استاندارد و ارزیابی	۳/۷۶۴۷	۰/۶۹۴۹۶	۲/۱۴			
مدیریت توسعه	فناوری و سیستم	۳/۶۸۰۵	۰/۶۸۱۶۹	۲/۹۵	۱۳۲/۶۶۷	۳	۰/۰۰۱
	برنامه ریزی	۴/۱۵۰۶	۰/۶۲۳۹۹	۲/۸۳			
	منابع مالی	۴/۱۱۶۳	۰/۶۵۰۳۸	۲/۷۲			
توسعه مشارکت	منابع انسانی	۴/۰۶۹۴	۰/۵۹۷۸۰	۲/۶۳	۱۳۳/۵۳۶	۲	۰/۰۰۱
	علمی - پژوهشی	۳/۷۰۷۹	۰/۷۱۱۰۷	۱/۸۲			
	همگانی و تفریحی	۴/۲۲۹۷	۰/۶۰۱۰۸	۲/۳۳			
توسعه مشارکت	رقابتی و قهرمانی	۴/۱۵۵۹	۰/۵۸۷۳۳	۲/۱۵	۱۱۲/۲۷۰	۴	۰/۰۰۱
	آموزشی و پرورشی	۳/۷۳۷۲	۰/۷۱۸۰۲	۱/۵۲			

همچنین مقایسه عوامل اصلی توسعه ورزش دانشگاهی (جدول ۵) نشان می‌دهد که تفاوت معنی‌داری بین اهمیت این عوامل، به ترتیب مدیریت توسعه، توسعه مشارکت و زیرساخت توسعه وجود دارد.

جدول ۵- مقایسه عوامل توسعه ورزش دانشگاهی از طریق آزمون فریدمن

عوامل	میانگین	انحراف استاندارد	میانگین رتبه	آماره خی دو	درجه آزادی	معنی داری
مدیریت توسعه	۴/۰۱	۰/۴۹۵	۳/۴۴	۱۱۲/۲۷۰	۴	۰/۰۰۱
توسعه مشارکت	۴/۰۴	۰/۵۱۵	۳/۴۳			
زیرساخت توسعه	۳/۹۰	۰/۵۱۹	۲/۹۸			

تحلیل عاملی تأییدی: مدل اصلی پژوهش دارای سه مدل اندازه‌گیری توسعه‌ی زیرساخت، مدیریت توسعه و توسعه‌ی مشارکت است. این مدل‌ها سه مدل تحلیل عاملی تأییدی هستند که حمایت داده‌های نمونه‌ها از آنها، راه را برای آزمون مدل‌های ساختاری هموار می‌سازد که در جداول (۶ تا ۱۵) شاخص‌های تأیید مدل اندازه‌گیری و متغیرهای درگیر در مدل آورده شده‌اند. برای ارزیابی مدل اندازه‌گیری، عوامل زیرساخت توسعه و مدیریت توسعه به عنوان متغیر مستقل پژوهش و توسعه‌ی مشارکت به عنوان متغیر وابسته پژوهش، تحلیل عاملی تأییدی شد. بر این اساس، مقادیر برآورد، مقادیر استاندارد شده و مقادیر t ، مدل اندازه‌گیری متغیرهای پژوهش به ترتیب ارائه شده است.

نتایج نشان داد که تمام گویه‌های مربوط به ابعاد عوامل زیرساخت، در تحلیل عاملی تأییدی در سطح $0/001$ معنی‌دار بودند و معنی‌داری ضریب‌های رگرسیونی (بار عاملی) نشان‌دهنده‌ی روایی سازه‌ی متغیرهای موجود در مدل هستند. بررسی بار عاملی گویه‌ها نیز نشان‌دهنده‌ی میزان بالای بار عاملی هر یک از گویه‌ها در ابعاد عوامل زیرساخت بود؛ در عین حال، بار عاملی بعضی از گویه‌ها مانند «نظام استاندارد برنامه و عملیات ورزش دانشگاهی با ضرایب رگرسیونی $0/891$ ، نظام استاندارد منابع انسانی و مالی ورزش دانشگاهی با ضرایب رگرسیونی $0/849$ بیشترین تأثیر را در بعد عوامل زیرساخت داشتند و ابعاد دیگر در عوامل زیرساخت به ترتیب در مراحل بعدی قرار گرفتند. همچنین در جداول ۶ و ۷، شاخص‌های برازش مدل مربوط به توسعه‌ی عوامل زیرساخت به همراه ضرایب رگرسیونی آنها مشخص شده است.

جدول ۶. شاخص‌های برازش مدل تحلیل عاملی تأییدی زیرساخت توسعه

شاخص‌های برازش	CMIN/DF	GFI	AGFI	NFI	IFI	CFI	RMSEA
مرتبه اول	۱/۸۵۷	۰/۹۱۵	۰/۸۸۹	۰/۹۱۸	۰/۹۶۰	۰/۹۶۰	۰/۰۵۱
مرتبه دوم	۰/۳۹۲	۰/۹۹۹	۰/۹۹۴	۰/۹۹۹	۱/۰۰۱	۱/۰۰۰	۰/۰۰۰

معنی‌داری ضریب‌های رگرسیونی (بار عاملی) و میزان بالای بار عاملی در مدل، نشان‌دهنده‌ی روایی سازه‌ی مدل عاملی تأییدی مرتبه دوم توسعه‌ی زیرساخت است و با توجه به بار عاملی مربوط به گویه‌های سطح زیرساخت، عامل تجهیزات با ضرایب رگرسیونی $0/866$ بیشترین تأثیر را در توسعه‌ی مشارکت ورزشی به خود اختصاص داد و امکانات، فناوری و استاندارد، به ترتیب در مرتبه بعدی قرار دارند (جدول ۷).

جدول ۷- معنی‌داری ضرایب رگرسیونی استاندارد در تحلیل عامل تأییدی زیرساخت توسعه

متغیر	ابعاد	S.E.	C.R.	معنی‌داری	ضرایب رگرسیونی استاندارد
زیرساخت	امکانات	۰/۰۸۲	۸/۴۱۴	***	۰/۸۱۵
زیرساخت	فناوری	۰/۱۰۶	۱۰/۹۳۳	***	۰/۴۹۸
زیرساخت	تجهیزات	۰/۰۸۳	۸/۲۰۴	***	۰/۸۶۶
زیرساخت	استاندارد			***	۰/۴۸۶

نتایج تحلیل عاملی نشان داد که تمام گویه‌های مربوط به ابعاد توسعه مدیریت در تحلیل عاملی تأییدی در سطح ۰/۰۰۱ معنی‌دار بوده است و معنی‌داری ضرایب‌های رگرسیونی (بار عاملی) نشان‌دهنده روایی سازه متغیرهای موجود در مدل است. بررسی بار عاملی گویه‌ها نشان‌دهنده میزان بالای بار عاملی هر یک از گویه‌ها در ابعاد عوامل زیرساخت بود و در عین حال، بار عاملی بعضی گویه‌ها مانند «سنجش و ارزیابی شاخص‌های توسعه مشارکت ورزشی با ضرایب رگرسیونی ۰/۸۲۰، انجام تحقیقات رفتاری و اجتماعی مشارکت ورزشی با ضرایب رگرسیونی ۰/۷۸۴، برنامه‌ریزی استراتژیک و راهبردی بر اساس سیاست‌گذاری ورزش دانشگاهی با ضرایب رگرسیونی ۰/۷۷۳، بیشترین تأثیر را در بُعد عوامل مدیریت داشته‌اند و دیگر ابعاد در عوامل مدیریت توسعه در مراحل بعدی قرار داشتند. همچنین، در جدول ۸ و ۹، شاخص‌های برازش مدل مربوط به عوامل مدیریت، به همراه ضرایب رگرسیونی آنها مشخص شده است.

جدول ۸- شاخص‌های برازش مدل تحلیل عاملی تأییدی مدیریت توسعه

شاخص‌های برازش	CMIN/DF	GFI	AGFI	NFI	IFI	CFI	RMSEA
مرتبه اول	۱/۷۹۶	۰/۹۱۶	۰/۸۸۹	۰/۹۰۲	۰/۹۵۴	۰/۹۵۳	۰/۰۴۹
مرتبه دوم	۱/۰۸۰	۰/۹۹۷	۰/۹۸۴	۰/۹۹۳	۰/۹۹۹	۰/۹۹۹	۰/۰۱۶

معنی‌داری ضرایب‌های رگرسیونی (بار عاملی) و میزان بالای بار عاملی در مدل، نشان‌دهنده روایی سازه مدل عامل تأییدی مرتبه دوم است (جدول ۹)، و با توجه به بار عاملی مربوطه به عامل‌های سطح مدیریت، عامل برنامه‌ریزی با ضرایب رگرسیونی ۰/۷۶۴ بیشترین تأثیر را در توسعه مشارکت ورزشی به خود اختصاص داد و منابع مالی، انسانی و علمی - پژوهشی به ترتیب در مرتبه بعدی قرار دارند.

جدول ۹- معنی‌داری ضرایب رگرسیونی استاندارد، در تحلیل عامل تأییدی مدیریت توسعه

متغیر	ابعاد	S.E.	C.R.	معنی‌داری	ضرایب رگرسیونی استاندارد
مدیریت <---	علمی	۰/۱۱۲	۹/۴۵۲	***	۰/۶۳۳
مدیریت <---	برنامه‌ریزی	۰/۰۹۸	۸/۷۴۶	***	۰/۷۶۴
مدیریت <---	انسانی	۰/۱۰۷	۸/۸۷۵	***	۰/۶۴۲
مدیریت <---	مالی				۰/۶۵۷

نتایج تحلیل عاملی تأییدی نشان داد که تمام گویه‌های مربوط به ابعاد عوامل مشارکت در سطح ۰/۰۰۱ معنی‌دار بود و معنی‌داری ضرایب‌های رگرسیونی (بار عاملی) نشان‌دهنده روایی سازه متغیرهای موجود در مدل است. بررسی بار عاملی گویه‌ها نشان‌دهنده میزان بالای بار عاملی هر یک از گویه‌ها در ابعاد عوامل مشارکت است و در عین حال، بار عاملی بعضی از گویه‌ها مانند «برگزاری مسابقات درون‌دانشگاهی با ضرایب رگرسیونی ۰/۷۹۵، برگزاری کلاس‌های آموزشی رشته‌های مختلف ورزشی با ضرایب رگرسیونی ۰/۷۳۹، و برگزاری اردوهای تفریحی ورزشی با ضرایب رگرسیونی ۰/۷۳۸» بیشترین تأثیر را در بعد عوامل مشارکت داشته‌اند و موارد دیگر به ترتیب در مراحل بعدی اثرگذاری بعد عوامل مشارکت ورزش دانشجویان قرار داشتند. همچنین، در جدول ۱۰ و ۱۱ شاخص‌های برازش مدل مربوط به توسعه عوامل مشارکت به همراه ضرایب رگرسیونی آنها آمده است.

جدول ۱۰- شاخص‌های برازش مدل تحلیل عاملی تأییدی توسعه مشارکت

شاخص‌های برازش	CFI	IFI	NFI	AGFI	GFI	CMIN/DF	RMSEA
مرتبه اول	۰/۹۵۳	۰/۹۵۴	۰/۹۰۲	۰/۸۸۹	۰/۹۱۶	۱/۷۹۶	۰/۰۴۹
مرتبه دوم	۰/۹۴۳	۰/۹۴۴	۰/۹۱۱	۰/۸۵۶	۰/۹۰۲	۲/۵۶۲	۰/۰۶۹

معنی‌داری ضرایب‌های رگرسیونی (بار عاملی) و میزان بالای بار عاملی در مدل، نشان‌دهنده روایی همگرایی مدل عاملی تأییدی مرتبه دوم است (جدول ۱۱) و با توجه به بار عاملی مربوط به عامل‌های سطح مشارکت، عامل همگانی با ضرایب رگرسیونی ۰/۹۱۲ بیشترین تأثیر را در توسعه مشارکت ورزشی به خود اختصاص داد و قهرمانی و آموزشی به ترتیب در مرتبه بعدی قرار دارند.

جدول ۱۱- معنی‌داری ضرایب رگرسیون استاندارد، در تحلیل عامل تأییدی توسعه مشارکت

متغیر	ابعاد	S.E.	C.R.	معنی‌داری	ضرایب رگرسیونی استاندارد
مشارکت	<---				همگانی
مشارکت	<---	۰/۰۹۴	۹/۷۱۱	***	قهرومانی
مشارکت	<---	۰/۱۱۳	۹/۱۲۰	***	آموزشی

مدل ساختاری نهایی متغیرهای پژوهش: در ادامه، اثرات بین متغیرهای اصلی تحقیق در مدل، بر اساس نتایج، بررسی شده است (جدول ۱۲ و شکل ۱).

جدول ۱۲- ضرایب رگرسیونی متغیرها در مدل ساختاری نهایی پژوهش

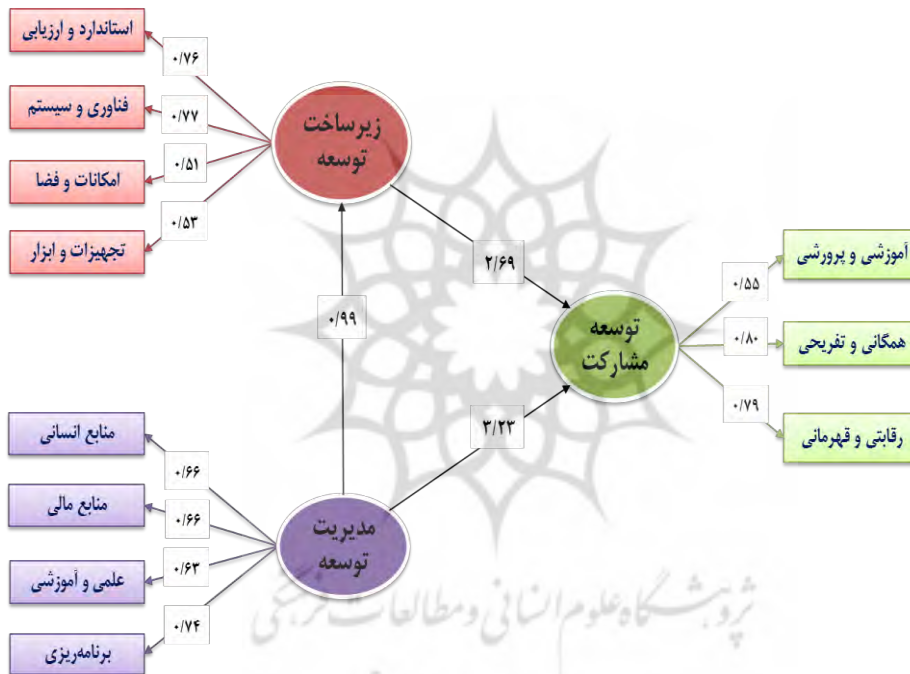
متغیر	ابعاد	S.E.	C.R.	معنی‌داری	ضرایب رگرسیونی استاندارد
مدیریت	<---	۰/۰۹۸	۸/۴۴۱	***	زیرساخت
مدیریت	<---	۷/۴۰۳	۰/۴۰۳	۰/۶۸۷	مشارکت
زیرساخت	<---	۸/۸۶۲	-۰/۳۳۶	۰/۷۳۷	مشارکت
زیرساخت	<---				تجهیزات
زیرساخت	<---	۰/۱۵۶	۹/۳۸۲	***	فناوری
زیرساخت	<---	۰/۰۷۵	۱۱/۴۴۴	***	امکانات
زیرساخت	<---	۰/۱۵۸	۹/۳۱۰	***	استاندارد
مدیریت	<---				مالی
مدیریت	<---	۰/۰۸۹	۱۰/۴۳۷	***	انسانی
مدیریت	<---	۰/۰۹۴	۱۱/۳۴۰	***	برنامه‌ریزی
مدیریت	<---	۰/۱۰۶	۹/۸۰۰	***	علمی
مشارکت	<---				پرورشی
مشارکت	<---	۰/۱۳۶	۸/۹۴۳	***	همگانی
مشارکت	<---	۰/۱۳۰	۸/۹۴۰	***	قهرومانی

نتایج جدول ۱۲ نشان می‌دهد که متغیر مدیریت، تأثیر مستقیم و معنی‌داری بر متغیر زیرساخت دارد، ولی بر متغیر مشارکت ورزشی، تأثیر معنی‌داری ندارد. همچنین، متغیر زیرساخت توسعه بر متغیر مشارکت ورزشی، تأثیر مستقیم معنی‌داری ندارد. در معنی‌داری رابطه عامل‌ها با ابعاد، عامل مشارکت با بعد پرورشی آن، عامل مدیریت با بعد مالی آن و عامل زیرساخت با بعد تجهیزات آن رابطه معنی‌داری ندارد اما با ابعاد دیگرشان رابطه معنی‌داری دارند.

با توجه به جدول ۱۳، شاخص‌های برازش مدل نهایی پژوهش نشان می‌دهد که مدل نهایی از برازش بسیار خوبی برای متغیرهای پژوهش حاضر برخوردار است و شاخص‌های برازش مدل را تایید می‌کنند. همچنین مدل نهایی در قالب شکل ۱، پس از برازش ارائه شده است.

جدول ۱۳. شاخص‌های برازش مدل ساختاری پژوهش

شاخص‌ها	CFI	IFI	NFI	AGFI	GFI	CMIN/DF	مقادیر
RMSEA	۰/۹۶۵	۰/۹۶۵	۰/۹۴۱	۰/۹۲۲	۰/۹۵۴	۲/۳۱۷	۰/۰۶۳

شکل ۱- مدل معادلات ساختاری متغیرهای پژوهش

بر اساس مدل معادلات ساختاری (شکل ۱)، در بخش زیرساخت توسعه خرده‌مقیاس‌های فناوری و سیستم، استاندارد و ارزیابی، تجهیزات و ابزار و امکانات و فضا به ترتیب با ضرایب اثر ۰/۷۷، ۰/۷۶، ۰/۵۳ و ۰/۵۱ بیشترین تأثیر را در توسعه این عوامل دارند. در بخش مدیریت توسعه، خرده‌مقیاس‌های برنامه‌ریزی، منابع انسانی، منابع مالی و علمی و ورزش همگانی آموزشی، به ترتیب با ضرایب اثر ۰/۷۴، ۰/۶۶، ۰/۶۶ و ۰/۶۳ به ترتیب اثرگذارتر بودند. در بخش توسعه مشارکت خرده‌مقیاس‌های ورزش همگانی، ورزش قهرمانی و ورزش آموزشی با ضرایب

۰/۸۰، ۰/۷۹ و ۰/۵۵ به ترتیب بیشترین اثرگذاری را به خود اختصاص دادند. در سطح دوم و اصلی مدل ساختاری، عامل زیرساخت توسعه با ضریب ۲/۶۹ نسبت به عامل مدیریت توسعه با ضریب ۳/۲۳، تأثیر بیشتری در توسعه مشارکت ورزشی دارد. علاوه بر این، مدیریت توسعه با ضریب ۰/۹۹ بر توسعه زیرساخت اثرگذار است.

بحث و نتیجه گیری

هدف از این پژوهش، ارزیابی اثر عوامل زیرساختی و مدیریت بر مشارکت ورزشی در ورزش دانشگاه‌های کشور بود (توسعه ساختاری). یکی از مهم‌ترین نتایج این پژوهش، ارائه سازه مفهومی توسعه ساختاری نسبتاً تخصصی برای ورزش دانشگاهی بود. مطالعات قبلی این حوزه و حتی اسناد توسعه ورزش دانشگاهی، عمدتاً بر اساس شاخص‌های عمومی و کلان توسعه ورزش گزارش شده بودند. نتایج (مدل) به صورت کلی، لزوم تأکید بر توسعه مشارکت ورزشی دانشجویان (متغیرهای وابسته) بر اساس نیازمندی، زیرساخت‌سازی (متغیر مستقل) بیشتر و مداخله مدیریت مؤثرتر (متغیر مستقل) را تأیید کرد. بیشتر تحقیقات (۲۷ و ۲۸) مانند صفاری (۱۳۹۱) در مدل‌سازی توسعه ورزش همگانی ایران، مشابه با این پژوهش سطح رفتاری را به عنوان میانجی همگانی‌شدن ورزش با سایر ابعاد توسعه، شناسایی کرده است (۲۳)، اما در این تحقیق به دلیل اینکه ورزش دانشگاهی، ساختاری تخصصی‌تر دارد اما مشابه با ساختار ملی نظام ورزش، ابعاد آموزشی، همگانی و قهرمانی دارد، سطح توسعه مشارکت، شناسایی شد. بر اساس مطالعه تطبیقی در جدول ۱ در ارتباط با شاخص‌ها و متغیرهای مورد مطالعه در این پژوهش، ورزش دانشگاهی کشور در مقایسه با کشورهای منتخب در شاخص‌های دارای بیشترین اثر، نسبتاً کمتر توسعه یافته است؛ بنابراین می‌توان گفت یکی از دلایل اصلی توجه پاسخ‌دهندگان به اثرگذاری متغیرها ضعف فعلی آنهاست.

بر اساس نتایج تحقیق، بین اولویت متغیرها در بخش زیرساخت توسعه، تفاوت معنی‌داری مشاهده شد و ابعاد تجهیزات، امکانات، استاندارد و فناوری، به ترتیب دارای اهمیت بودند. از آنجا که امکانات و تجهیزات ورزشی، ملموس‌ترین خدمات نهاد ورزش به افراد هستند (۸)، بنابراین اهمیت و اولویت‌داشتن آنها نسبت به شاخص‌های دیگر قابل پیش‌بینی است. البته هنوز از جنبه نظری، این سؤال برای محققان وجود دارد که نمی‌توان فقط با توسعه امکانات و تجهیزات ورزشی دانشگاه‌ها سطح مشارکت ورزشی دانشجویان را ارتقا داد (۲۹)؛ شاید از وجود همین امکانات موجود نیز برای توسعه مشارکت ورزشی استفاده نمی‌شود. این مشارکت‌نداشتن در دو سطح فردی (متغیرهای مرتبط با دانشجویان) و مدیریتی قابل بررسی است. نظام

استاندارد و سیستم‌های فناورمحور به دلیل تاکید نکردن بر فعالیت‌های ورزشی بسیار تخصصی و حرفه‌ای در ورزش دانشگاهی از اهمیت نسبی کمتری برخوردار بودند. این موضوع نشان می‌دهد که کمیت امکانات و میزان دسترسی به آنها مهم‌تر است و باید در اولویت باشد. این اولویت‌بندی در یافته‌های صفاری (۱۳۹۱) و علیزاده و تجاری (۱۳۸۵) نیز با توجه به تناظر متغیرها گزارش گزارش شده است (۲۳ و ۳۰).

در بخش مدیریت توسعه نیز تفاوت معنی‌داری بین متغیرها وجود داشت و خرده‌مقیاس‌ها به ترتیب اهمیت عبارتند از: برنامه‌ریزی، منابع مالی، منابع انسانی و علمی - پژوهشی. حمیدی و همکاران (۱۳۹۰) در تحلیل راهبردی ورزش دانشگاهی کشور، مؤلفه برنامه‌ریزی را به عنوان ضعیف مهم شناسایی کرده‌اند (۳) که پاسخ‌دهندگان این پژوهش نیز بر اهمیت آن تأکید داشتند. اجرای برنامه‌ها به تأمین اعتبار نیاز دارد و مسئله مالی متأخر بر برنامه‌ریزی، همیشه از مشکلات اصلی در توسعه ورزش کشور است. شاید بتوان از این یافته بیشتر برای توجیه استفاده مفید و سازنده از امکانات ورزشی موجود از طریق مدیریت پویا و فعال استفاده کرد. به نظر می‌رسد با برخورداری از دو فرایند مدیریت برنامه‌ریزی و تأمین حمایت‌های مالی لازم بتوان به توسعه مشارکت ورزشی کمک کرد (۳۱). مدل‌های نوین توسعه ورزش به نقش منابع انسانی و سیستم‌های مدیریت دانش تأکید دارند، اما به دلیل نبود توسعه‌یافتگی مطلوب ورزش دانشگاهی کشور، به نظر می‌رسد هنوز ضرورت و اهمیت اساسی خود را پیدا نکرده است و شاید به همین دلیل، کارشناسان ورزشی دانشگاهی اهمیت نسبی کمتری برای آنها قائل شده‌اند. اولویت‌داشتن این عوامل با اولویت مؤلفه‌های مشابه در مطالعه کشتی‌دار (۱۳۸۸) هم‌سویی دارد (۲۸). در بخش توسعه مشارکت ورزشی نیز مشارکت در ابعاد همگانی، قهرمانی و آموزشی، به ترتیب در اولویت قرار گرفتند. این اولویت با رویکردهای برنامه‌ها و نظام‌نامه‌های توسعه ورزش دانشگاهی (۱۰) همخوانی دارد. این بدین معنی است که رویکرد در پیش گرفته شده در سیاست‌گذاری ورزش دانشگاهی را کارشناسان تأیید می‌کنند و بحث اصلی در این رابطه، میزان دستیابی به اهداف این حوزه است.

مقایسه سه بخش اصلی توسعه ساختاری نشان داد که به ترتیب، مدیریت توسعه، توسعه مشارکت و زیرساخت توسعه در اولویت قرار گرفتند (تفاوت معنی‌دار). اخیراً مطالعات گزارش داده‌اند که فراتر از کیفیت امکانات و زیرساخت‌ها، نوع مداخله و اثربخشی مدیریت است که سبب عملکرد مطلوب و قابلیت دستیابی بیشتر به اهداف می‌شود (۴). در ورزش دانشگاهی، با وجود اینکه زیرساخت و امکانات نسبی از یک سو و تمایل دانشجویان به مشارکت ورزشی از سوی دیگر وجود دارد (۱)، گزارش‌ها همچنان از فقدان عملکرد، پویایی و مشارکت ورزشی

مطلوب در این بخش حکایت می‌کنند. بنابراین، باید عامل مدیریت را در نظر گرفت که همگرایی و جمع‌بندی نظر پاسخ‌دهندگان به این سمت جهت‌دهی دارد.

بر اساس تحلیل عاملی، بیشترین تأثیر در سطح گویه‌ها (سطح اول مدل)، در عامل زیرساخت توسعه مربوط به شاخص‌های استانداردهای منابع و استانداردهای تجهیزات است. احتمالاً وجود ضعف‌های اساسی و پایه در ساختار و مدیریت ورزش دانشگاهی موجب شده است تا پاسخ‌دهندگان انجام سنجش استاندارد و ارزیابی را در اولویت بالاتری نسبت به مؤلفه‌های دیگر قرار دهند. بنابراین لزوم بازنگری در بسترسازی و توسعه زیرساخت‌های مکانی و فناوری، ضروری به نظر می‌رسد. گرینی و همکاران^۱ (۲۰۰۶) گزارش داده‌اند که استاندارد بودن محیط و فضای جغرافیایی دانشگاه نیز یکی از توانمندسازی‌های مهم در زمینه توسعه فعالیت بدنی در دانشگاه‌هاست (۲۹). در بخش توسعه مدیریت نیز بیشترین تأثیر در سطح گویه‌ها مربوط به شاخص‌های سنجش و ارزشیابی و شاخص‌های انجام مطالعات رفتاری بود. در این رابطه، می‌توان گفت چون مدیریت ورزش مسئولیت مداخله مثبت و سازنده در الگوهای رایج مشارکت ورزشی افراد را بر عهده دارد (۸) و مقدمه و پایه مدیریت نیز داشتن اطلاعات برخاسته از پیش زمینه‌ای است (۳۲)، دستیابی به اطلاعات مورد نیاز از طریق تحقیقات و نیازسنجی امکان‌پذیر است. بنابراین، به لحاظ نظری اهمیت بیشتری نسبت به سایر عوامل دارد که پاسخ‌دهندگان پژوهش نیز بر آن صحنه گذاشته‌اند.

در تحلیل عاملی بخش توسعه مشارکت در سطح گویه‌ها، بیشترین اثر مربوط به شاخص‌های رقابت درون‌دانشگاهی و کلاس‌های آموزشی است. رقابت، زمینه‌ساز پویایی و هیجان و آموزش شناخت‌آور است و در ورزش پرورشی، این دو مؤلفه همواره به صورت نظری (علمی) و تجربی (مربی‌گری) برجسته بوده‌اند و بر آنها تأکید شده است؛ به طوری که توموسیمه (۲۰۰۴) اعلام کرد که برای گسترش مشارکت، علاقه‌مند کردن و تشویق دانشجویان به فعالیت بدنی، ایجاد تغییرات نگرشی و جو انگیزشی مثبت و دادن آگاهی، ضروری است (۳۲). بنابراین، هم بر مبنای اصول مدیریت در تربیت بدنی و هم بر اساس روان‌شناسی حرکتی، توجه به این دو شاخص در برنامه‌ریزی ورزش دانشگاهی به دلیل اهداف تربیتی آن، باید جدی‌تر از قبل اعمال شود.

اثرسنجی عامل‌های توسعه، بیشتر ماهیت آینده‌پژوهانه دارد و مدل‌های ساختاری توسعه نیز به سنجش برآیند اثرگذاری عامل‌ها در برخورد با هم می‌پردازند. در مدل معادلات ساختاری پژوهش، در بخش زیرساخت توسعه، خرده‌مقیاس‌های فناوری و سیستم، استاندارد و ارزیابی،

تجهیزات و ابزار و امکانات و فضا به ترتیب با ضرایب اثر ۰/۷۷، ۰/۷۶، ۰/۵۳ و ۰/۵۱ دارای بیشترین اثر در بسترسازی توسعه ورزش دانشگاهی این عامل بودند. به دلیل ماهیت پرورشی و آموزشی ورزش دانشگاهی و ویژگی‌های آموزشی رشته‌ها و فعالیت‌های ورزشی، وجود سیستم‌های دانش‌محور و جنبه‌های فناورمحورانه در برگزاری رویدادها و کلاس‌های ورزشی نقش تعیین‌کننده‌ای در کیفیت و اثربخشی عملکرد دارد (۲۹). بنابراین احتمالاً پاسخ‌دهندگان در اثربندی عوامل اثرگذار، نگاه ویژه‌ای به روزآمدی و سیستم‌های فناوری اطلاعات دارند. صفاری (۱۳۹۱) وجود نظام استاندارد و ارزیابی را به عنوان بستر لازم با وجود اهمیت بالا و در اولویت مشابهی با این پژوهش گزارش کرده است (۲۳). تدوین استاندارد در توسعه زیرساخت ورزشی، از حوزه‌های سیاست‌گذاری به منظور ایجاد تغییرات در ورزش انگلستان مد نظر است (به نقل از ۲۳). طالب‌پور و همکاران (۱۳۸۴) و همتی‌نژاد و همکاران (۱۳۸۱) در ارزیابی منابع و برنامه‌های ورزش دانشگاه‌ها نشان دادند که با وجود نیاز مبرم به تدوین استانداردها، ضعف‌های اساسی در نظام ارزیابی و استاندارد منابع وجود دارد (۲۱). اما در زمینه تأثیر اماکن و تجهیزات ورزشی بر مشارکت افراد در فعالیت‌های بدنی و ورزش - که تأثیرگذاری کمتری نسبت به دو عامل دیگر داشتند - دو رویکرد وجود دارد. برخی از محققان معتقدند شرکت در فعالیت‌های ورزشی اصولاً به وجود تجهیزات و امکانات ورزشی وابسته نیست، بلکه نداشتن فعالیت بدنی اساساً تحت تأثیر عوامل دیگر است؛ از طرف دیگر، بیشتر محققان بر این عقیده‌اند که شرکت در فعالیت‌های ورزشی غیررسمی به وجود امکانات و اماکن لازم بستگی دارد و باید انواع مختلف امکانات ورزشی برای آنها فراهم آید (۱۲). بر این اساس، از منظر کارشناسان در ورزش دانشگاهی کشور، رویکرد دوم غالب بوده است. همچنین می‌توان گفت چون فعالیت ورزشی، تخصصی و وابسته به وسایل و تجهیزات خاص است (۳۳) و هنوز کاستی‌های زیادی در این زمینه وجود دارد، کارشناسان اثرگذاری بالایی برای آن قائل شده‌اند. به طور کلی، باید گفت هرچه فضاها و اماکن ورزشی بیشتری در دسترس افراد قرار داشته باشد، احتمال پرداختن آنها به فعالیت بدنی بیشتر می‌شود؛ زیرا ویژگی‌های رفتاری افراد تا حدودی ناشی از میزان وابستگی آنها به منابع محیطی است (۱۲). بنابراین، به نظر می‌رسد برای جذب بیشتر جوانان به فعالیت‌های ورزش همگانی، تدابیر و تغییرات محیطی در فضای موجود در دانشگاه‌ها، ایجاد و فراهم آوردن امکانات و تجهیزات، مقدم و ضروری است.

در بخش مدیریت توسعه، خرده‌مقیاس‌های برنامه‌ریزی، منابع انسانی، منابع مالی و علمی ورزش، به ترتیب با ضرایب اثر ۰/۷۴، ۰/۶۶، ۰/۶۶ و ۰/۶۳ اثرگذار بودند. رحمانی (۱۳۸۵) دلیل اصلی رکود و پیشرفت نکردن ورزش در دانشگاه و همچنین تمایل نداشتن دانشجویان به

مشارکت در فعالیت‌های ورزشی در هنگام فراغت را ناشی از نبود برنامه‌ریزی مناسب می‌داند (۱۲). عزیزی (۱۳۹۰) در زمینه ناموفقیت در برنامه‌ریزی در ورزش دانشگاه‌ها را به دلیل نبود امکانات مناسب، مدیریت نامناسب زمان و نبود برنامه‌ریزان متخصص می‌داند (۱۶). بنابراین باید گفت اهمیت و ضعف برنامه‌ریزی در ورزش دانشگاهی، مسئله‌ای چندبعدی است. از طرف دیگر، کمبود مدیران و برنامه‌ریزان باتجربه و شایسته مانند مربیان و مدرسان نیز ناشی از توسعه‌نیافتگی منابع و سرمایه انسانی در ورزش دانشگاه‌ها است (۲۲). استفاده از منابع و سرمایه انسانی بر اساس برنامه‌ریزی و با تأمین مالی صورت می‌گیرد؛ از این رو، عاملی میانه و مهم بین این دو عامل قلمداد می‌شود. عزیزی (۱۳۹۰) کمبود و نارسایی اعتبارات مالی در ورزش دانشگاهی برای توسعه و برنامه‌ریزی را بسیار محدودکننده می‌داند (۱۶). بنابراین، برنامه‌ریزی مقدم بر تأمین مالی است؛ به طوری که گرینی (۲۰۰۶) به نقش و اهمیت برنامه‌ریزی برای تمرکز سیاست و بودجه‌گذاری‌های بریتانیا به منظور خلق فرصت‌های یکسان برای همه افراد جامعه اشاره می‌کند. همچنین به نقش منابع مالی دولتی در توسعه ورزش پرورشی تأکید داشته است (۲۹). به نظر می‌رسد با توجه به گستردگی صحنه ورزش دانشگاهی، منابع مالی می‌بایست از بخش‌های متعدد مثل بودجه دولتی، بودجه نهادهای عمومی، حامیان مالی، بیمه‌ها و کمک‌های مردمی تأمین گردد. مدیریت ورزش، مسئولیت مداخله مثبت و سازنده در الگوهای رایج مشارکت ورزشی افراد را بر عهده دارد (۳۲). از آنجا که مقدمه و پایه مدیریت، داشتن اطلاعات است (۳۴) و دستیابی به اطلاعات مورد نیاز از طریق تحقیقات و نیازسنجی امکان‌پذیر است (۴)، بنابراین اهمیت بالایی دارد؛ اما نسبت به سه عامل قبلی، تأخر دارد. همچنین، مدیریت بر مبنای دانش و مطالعات علمی نیز در صورت وجود بستری مناسب، از سه شاخص قبلی اثربخش‌تر خواهد بود. بنابراین، توالی بین این شاخص‌ها علاوه بر اهمیت آنها، از منطبق مدیریت نیز پیروی می‌کند. میرکاظمی (۱۳۸۸) در ارزیابی عملکرد ادارات تربیت بدنی دانشگاه‌ها نشان داد که ۲۵ دانشگاه کارا و ۲۳ دانشگاه ناکارا بودند و عملکرد هشت دانشگاه «افزایشی» بوده است (۱۹). این گزارش نشان می‌دهد که مدیریت توسعه در ورزش دانشگاه‌ها از کارآمدی بالایی برخوردار نبوده است و توجه به عامل‌ها و نحوه اثرگذاری آنها ضروری است.

در بخش توسعه مشارکت، خرده‌مقیاس‌های همگانی، قهرمانی و آموزشی، به ترتیب با ضرایب ۰/۸۰، ۰/۷۹ و ۰/۵۵ دارای اولویت اثرگذاری بودند. به دلیل ویژگی‌های حیات جمعی نظام دانشگاهی و اهمیت مشارکت (۳۴)، بر خلاف رویکردهای پیشین، مشارکت ورزش همگانی و تفریحی در شکوفایی منابع انسانی، این نهاد بالقوه اثرگذارترین عامل محسوب می‌شود. فرن کل

و همکاران^۱ (۱۹۹۶) در پژوهش خود اعلام کردند که با وجود افزایش چشم‌گیر دانشجویان در کشورهای جهان، وضعیت ورزش دانشگاه‌ها نه تنها از جهت امکانات، بلکه از نظر کمیت و کیفیت اجرای برنامه‌ها، رویدادها و مشارکت ورزشی با اشکال مواجه است و دلیل عمده کم‌ترکی و مشارکت اندک دانشجویان در رویدادهای تفریحی و رقابتی ورزشی، پیدایش تکنولوژی جدید و تفریحات مجازی است و برای تغییرات مدیریت، باید مقدم بر جنبه رقابتی، بر جنبه همگانی و تفریحی تأکید شود (۳۴). بنابراین، یافته‌های فوق به لحاظ اثرگذاری، توجیه تخصصی و اصولی دارد. از طرف دیگر، فقدان برنامه مناسب، ضعف مدیران و کمبود ساعات فوق برنامه از موانع مهم شرکت دانشجویان در فعالیت ورزشی ذکر شده‌اند (۱۶)؛ بنابراین، برای توسعه مشارکت ورزشی باید این مسائل را بیشتر در محوریت قرار داد.

بر اساس نتایج، متغیر مدیریت توسعه، تأثیر مستقیم و معنی‌داری بر متغیر زیرساخت توسعه دارد؛ ولی بر متغیر مشارکت ورزشی دانشجویان، تأثیر غیرمستقیمی دارد. از حیث اصول توسعه، مدیریت متغیر مداخله‌گر اصلی نسبت به زمینه مطالعاتی و متغیرهای دیگر محسوب می‌شود. زیرساخت‌ها در واقع منابع مورد رجوع و ابزار دست مدیریت محسوب می‌شوند و قابلیت مداخله در ساختار آنها را دارد (۲۳). بنابراین، اثر مستقیم آن بر زیرساخت توسعه قابل‌اعمال است. کریمیان و تندنویس (۱۳۸۳) نیز بین منابع انسانی، نیروی مالی و تخصص مدیران در ورزش دانشگاهی با میزان مشارکت دانشجویان در رویدادها رابطه معنی‌داری پیدا کردند. از سویی دیگر، متغیر زیرساخت نیز اثری مستقیم بر توسعه مشارکت دارد (۱۵). تحقیقات نشان داده‌اند که شرکت در فعالیت‌های ورزشی غیررسمی به وجود امکانات و اماکن لازم بستگی مستقیم دارد (۱۲). همچنین، کریمیان و تندنویس (۱۳۸۳) نشان دادند که بین مساحت اماکن و تأسیسات ورزشی با میزان فعالیت‌های تفریحی - فراغتی دانشجویان، رابطه مستقیم وجود دارد (۱۵). این یافته‌ها تأییدکننده نتایج فوق است. بنابراین، توسعه زیرساخت‌ها و امکانات جهت افزایش مشارکت ورزشی، ضرورت بالایی دارد. عامل مدیریت توسعه با ضریب ۳/۲۳، نسبت به عامل زیرساخت توسعه با ضریب ۲/۶۹ تأثیر بیشتری در توسعه مشارکت ورزشی دارد. علاوه بر این، مدیریت توسعه با ضریب ۰/۹۹ بر توسعه زیرساخت اثرگذار است. با توجه به اثرگذاری مستقیم مدیریت بر زیرساخت و غیرمستقیم بر مشارکت، تأثیرگذاری بیشتری نسبت به زیرساخت در توسعه مشارکت خواهد داشت. همچنین، این یافته‌ها نشان می‌دهد که مدیریت، نقش مداخله‌ای و ترغیبی بیشتری نسبت به عوامل زیرساختی و مشارکت دارد. دلیل این مسئله می‌تواند آگاهانه بودن اثر مدیریت باشد. افراد مختلف درک متفاوتی از

شرایط محیطی، ویژگی فردی و خدمات نسبت به ورزش پیدا می‌کنند و معمولاً فرایندهایی پنهان هستند. بنابراین، اثرات مدیریت، آگاهانه‌تر است و مصداق روشن‌تری در جامعه خواهد داشت. دارابی (۱۳۷۶) در پژوهش خود گزارش کرد که تنوع مسابقات و رویدادها با کمیت و کیفیت ورزش دانشگاه‌ها رابطه مستقیم دارد (۱۴) که با نتایج این پژوهش هم‌خوانی دارد. به طور کلی، از آنجا که مدیریت به‌مثابه ظرف فعالیت‌هایی است که تمام فرایندهای ورزشی در آن جریان دارد و بر رفتار مشارکت ورزشی مردم در اوقات فعالیت اثر می‌گذارد (۲۳) نحوه تأثیرپذیری متغیرهای بالا هم از اصول نظری پیروی می‌کند.

در جمع‌بندی پژوهش باید گفت توسعه ورزش در دانشگاه‌ها نیازمند ایجاد زیرساخت و همچنین ساختارهای مناسب است؛ ولی پرداختن به عامل ساختاری به‌تنهایی پاسخگو نخواهند بود، زیرا هرچقدر هم بستر و عوامل ساختاری فراهم باشند، باز هم میزان مشارکت دانشجویان در ورزش‌های فعالیتی و رفتار مطلوب آنها، به شناخت عوامل بازدارنده مشارکت نیز بستگی خواهد داشت. از آنجا که در تحقیقات مکرر، اهمیت نسبی عوامل مؤثر در توسعه ورزش تا حد زیادی مشخص می‌شود، دست‌اندرکاران ورزش دانشگاهی می‌توانند با اطمینان بیشتری بر آن سرمایه‌گذاری کنند. به طور کلی، بر اساس نتایج، به نظر می‌رسد ساختارسازی توسعه ورزش دانشگاهی، مقدم بر بسترسازی سخت‌افزاری و نرم‌افزاری است و همچنین ترویج فرهنگی مشارکت ورزشی، نیازمند مداخله مدیریت مناسب است.

منابع

۱. حسینی، گلاره، مهرزاد حمیدی و فرشاد تجاری. «تدوین برنامه راهبردی ورزش دانشجویی دانشگاه آزاد اسلامی»، مدیریت ورزشی: ۱۳۹۱؛ (۱۵): ۳۳-۱۵.
2. Devecioglu S, Sahan H, Yildiz M, Tekin M. Examination of Socialization Levels of University Students Engaging in Individual and Team Sports, *Procedia - Social and Behavioral Sciences*; 2012 Dec;(46):326° 330.
۳. حمیدی، مهرزاد، علیرضا الهی، حسین اکبری‌یزدی و محسن حمیدی. «ورزش دانشجویی جمهوری اسلامی ایران، چشم‌انداز و راهبردهای توسعه»، مطالعات مدیریت ورزشی. ۱۳۹۰؛ (۱۲): ۲۶-۱۳.
4. Byl j. *Intramural Recreation: A Step-by-Step Guide to Creating an Effective Program*, human kinetics; 2002. p. 137.
5. Sotiriadou K, Shilbury D. The Attraction, retention, Transation, and Nurturing Process of Sport Development: Some Australian Evidence. *Journal of Sport Management*; 2008 Dec ;(22):247-272.
۶. سند تفصیلی نظام جامع توسعه تربیت بدنی و ورزش کشور. سازمان تربیت بدنی. ۱۳۸۲.
7. Datta D K, Guthrie J P, Wright P M. *Human Resource Management and Labor Productivity: Does Induster Matter?* *Academy of Mangement Journal*; 2005 Dec;

48(1):135-145.

8. Chelladurai P. Human Resource Management in Sport and Recreation, Champaign, Ill. Human, 2nd Edition; 2006. p.102.

۹. سند برنامه چهارم توسعه. وزارت کشور. ۱۳۸۴
۱۰. گزارش عملکرد. اداره کل تربیت بدنی وزارت علوم. مرکز اسناد. ۱۳۹۲.
۱۱. پاکسرشت، محمدجعفر و حسین الهامپور. «بررسی الگوی گذران اوقات فراغت دانشجویان دانشگاه شهید چمران». مجله علوم تربیتی و روانشناسی: ۱۳۸۴؛ ۳(۴): ۳۹-۶۲.
۱۲. رحمانی، احمد، طیبه بخشی‌نیا و سید سعید قوامی. «نقش ورزش در گذراندن اوقات فراغت دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی تاکستان»، پژوهش در علوم ورزشی: ۱۳۸۵؛ ۱(۲): ۳۳-۵.
۱۳. اسدی‌دستجردی، حسن. «نیازسنجی و نظرسنجی از دانشجویان در خصوص فعالیت‌های تربیت بدنی و علوم ورزشی دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی کشور»، طرح پژوهشی پژوهشکده تربیت بدنی و علوم ورزشی. ۱۳۸۰.
۱۴. مهدی‌زاده، رحیمه و رضا اندام. «راهکارهای توسعه ورزش همگانی در دانشگاه‌های ایران»، مطالعات مدیریت ورزشی: ۱۳۹۳؛ ۲۲(۲): ۱۵-۳۸.
۱۵. کریمیان، جهانگیر و فریدون تندنویس. «روابط بین نیروی انسانی، بودجه هزینه‌شده، مساحت اماکن و تأسیسات بر افزایش فعالیت‌های فوق‌برنامه ورزشی دانشگاه‌ها»، علوم حرکتی و ورزش. ۱۳۸۳؛ ۳(۳): ۶۳-۷۹.
۱۶. عزیزی، بیستون، مجید جلالی‌فراهانی و محمد خیبری. «بررسی نگرش دانشجویان ساکن خوابگاه‌های دانشگاه تهران به ورزش همگانی»، مدیریت ورزشی: ۱۳۹۰؛ ۸(۸): ۷۵-۹۱.
۱۷. امیرتاش، علی‌محمد. «پنجمین المپیاد ورزشی دانشجویان کشور از دیدگاه داوران، سرپرستان، مربیان و دانشجویان شرکت‌کننده»، حرکت: ۱۳۸۳؛ ۱۹(۱): ۵-۲۲.
۱۸. حمیدی، مهرزاد. «تدوین اهداف کلان سیاست‌ها و راهکارهای اجرایی توسعه ورزش دانشجویی در قالب برنامه چهارم توسعه کشور»، پژوهشکده تربیت بدنی و علوم ورزشی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری: ۱۳۸۸.
۱۹. میرکاظمی، سیده عذرا. طراحی مدل ارزیابی عملکرد ادارات تربیت بدنی دانشگاه‌ها. رساله دکتری دانشگاه گیلان: ۱۳۸۸.
۲۰. حمیدی، مهرزاد، علیرضا الهی و اکبر ایزدی‌یزدی. «تدوین راهبردهای توسعه ساختار ستادی ورزش دانشجویی ایران»، پژوهش در علوم ورزشی: ۱۳۸۹؛ ۲۶(۲): ۲۷-۴۰.
۲۱. طالب‌پور، مهدی. «تدوین نظام نظارت و ارزیابی برنامه‌ها و فعالیت‌های تربیت بدنی و ورزش دانشگاه‌های کشور»، طرح پژوهشی پژوهشگاه تربیت بدنی و علوم ورزشی: ۱۳۸۴.
۲۲. مقصودی، حمیدرضا. «مقایسه وضعیت موجود برنامه‌های فوق‌برنامه ورزشی دانشگاه‌های

- ایران با ده سال قبل»، پژوهش در مدیریت ورزشی و رفتار حرکتی: ۱۳۹۲؛ ۳(۵): ۳۳-۴۵.
۲۳. صفاری، مرجان. طراحی الگوی ورزش همگانی ایران. رساله دکتری دانشگاه تربیت مدرس: ۱۳۹۱.
24. Carlson R. Ethnic different as a determinant for sport practical pation among children. 2002. P.87.
25. FISU. Handbook. Author. 2000.
۲۶. کشتی‌دار، محمد. «نیازسنجی کمی توسعه منابع انسانی تربیت بدنی و ورزش فوق برنامه دانشگاه‌ها»، سومین کنگره ملی مدیریت ورزش. شهرکرد: آبان‌ماه ۱۳۸۸.
29. Greaney M L, Lees F D, Lee S Y, Norsworthy B L, Dayton S F, Hoerr S L, Roy J L, White A A, Greene G W. A qualitative analysis of enablers and barriers to physical activity among college students. The 134th Annual Meeting & Exposition. APHA; 2006 November (4-8).
۳۰. علیزاده، محمدحسین و فرشاد تجاری. «بررسی وضعیت ایمنی اماکن ورزشی دانشگاه‌های دولتی تهران و ارائه راهکارهای مناسب»، پژوهش در علوم ورزشی: ۱۳۸۵؛ ۵(۱۵): ۲۳-۳۹.
31. Tumusiime D K. Preceived benefits of barrier and helpful cues to physical activity among tertiary institution students in Rwanda. Thesis of Master of Science degree in Physiotherapy. University of Western Cape; 2004 p.23.
32. Frenkl R, Attila S, Arcangelo C. Deprivation feelings, anxiety, and commitment to various forms of physical activity: A cross-sectional study on the Internet. Psychologia; 1996 Dec; 39(2): 223-230.
۳۳. کشگر، سارا و محمد احسانی. «بررسی اهمیت عوامل بازدارنده‌ی زنان تهران از مشارکت در ورزش تفریحی با توجه به متغیر خصوصیات فردی»، مطالعات زنان: ۱۳۸۶؛ ۵(۲): ۱۳۴-۱۱۳.
34. Kathryn A B, Kristi M B. Concept underlying Organizational Effectiveness. Online from website: 2002. www.au.af.mil/au/awc/awcgate.